1963 no. 50

Schakels

SURINAME EN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

Sur. Z10. S23.3

KANTTEKENINGEN BIJ HET LITERAIRE LEVEN

UITGAVE VAN HET KABINET VAN DE VICE-MINISTER-PRESIDENT - PLEIN 1 - 'S-GRAVENHAGE

JAARGANG 1963 - S 50 NA 39

Inhoud

Omslag: Albert Helman, pentekening van Jo Spier

Ten Geleide

In deze aflevering van „Schakels" is een aantal radiocauserieën bijeengebracht, gehouden onder de auspiciën van het Kabinet van de Vice-Minister President. Het betreft hier z.g. Regeringsuitzendingen, die zich o.a. bezig houden met de literatuur van en over de genoemde landen.

De aard van deze korte voordrachten, voor een breed publiek bestemd, brengt mede dat het onderwerp slechts voor een deel wordt behandeld, meer informatief dan essayistisch. De bedoeling ervan was en is immers geen andere dan de aandacht te vestigen op de vele belangrijke verschijnselen van literair en cultureel leven, die zich in Suriname en de Nederlandse Antillen voordoen, en daarvoor belangstelling te wekken.

Die belangstelling moge dan tevens bijdragen tot de groei van begrip en liefde in Nederland voor deze zo nauw met ons verbonden landen.

Wij hopen, dat dit nummer van „Schakels" daartoe ook zal kunnen meewerken en in zijn bescheiden informatie de lezer prikkelt tot het zich verwerven van meerdere kennis omtrent de Surinaamse en Antilliaanse literatuur uit publicaties op breder cultureel en wetenschappelijk gebied, zoals De Nieuwe West Indische Gids, die het onderwerp van één van de hierin opgenomen radio-teksten uitmaakt.

Wm. S. B. KLOOSTER

De functie van het Nederlands in Suriname

Ik moge mij veroorloven u een kort en daarom onvolledig overzicht van de functie van het Nederlands in Suriname te geven. Hoewel de Zeeuwen in 1667 Suriname op de Engelsen veroverden en de Republiek der Verenigde Nederlanden het zonder onderbreking tot 1795 behield, handhaafde de Engelse taal zich, zodat het in verbasterde vorm bij de slaven en in de lagere bevolkingsklassen volkomen ingeburgerd bleef. Het Nederlands bleef beperkt tot een kleine kring van Hollandse kolonisten.

Tot het midden der 19e eeuw behielden de Hollanders het Nederlands als een soort kaste-taal. Deze kring liet ongaarne door hun minderen het Nederlands spreken.

Tot de regerende klasse behoorde eveneens een grote groep Portugese Joden, die een andere taal spraken dan de Hollanders en het Nederlands geen kans gaven hun spreektaal te beïnvloeden. Wel was de invloed van het Portugees op het Neger-Engels zo groot, dat resten hiervan nog steeds in het Surinaams worden aangetroffen. Ik denk dan aan woorden als kamisa, panji (panuella), muwé (mujer). R. D. Simons schrijft in zijn „spraakkunst en taaleigen van het Neger-Engels" het volgende: „Dezen (de slaven) trachtten de taal hunner meesters (Engels en Portugees) te spreken, maar hun eigen dialecten bleven natuurlijk van groten invloed en zo ontstonden twee bastaard-talen: Het Neger-Engels (Ningre-tongo) en het Neger-Portugees – Djoetongo (Jodenspraak).

De verbreiding van het evangelie was in handen van Duitse zendelingen (de Hernhutters), die in het Neger-Engels preekten. Hierdoor ondervond de ontwikkeling van het Nederlands een belemmering tot het einde van de 19e eeuw. Ook door het lagere onderwijs van de zendelingen aan de kinderen op scholen gegeven, werd de verspreiding van het Nederlands zeer belemmerd, omdat toen de voertaal het Neger-Engels was. Pas onder Dr H. D. Benjamins, de eerste inspecteur van het Onderwijs in Suriname van 1878–1907, trad hierin verbetering, omdat hij met kracht het Nederlands als voertaal bij het onderwijs introduceerde. Deze verbreiding van het Nederlands kon plaats vinden mede door de Onderwijsverordening van 1876, waarbij de leerplicht werd ingevoerd. Op het ogenblik is het Nederlands op alle scholen de enige voertaal, terwijl sedert 1900 de zendelingen en R.K. geestelijken zich bij de godsdienstoefeningen meer en meer van het Nederlands bedienen.

Onder de bevolking, met uitzondering van de Bosland-Creolen en Indianen, wordt Nederlands gesproken en zelfs onder Hindustanen maakt de kennis van het Neder-

lands grote vorderingen. Alleen bij de Javaanse groep is het tempo, waarop het Nederlands veld wint, zeer langzaam te noemen.

Het Nederlands wordt in Suriname met enige variaties, zuiver gesproken. Doordat de Hollanders, die in de loop der tijden naar Suriname kwamen uit verschillende provincies afkomstig waren, hoort men er allerlei gewestelijke uitdrukkingen, welke in het Surinaamse Nederlands zijn binnengedrongen.

Tot de eigenaardigheden van het Nederlands in Suriname behoren de vele vreemde woorden, welke het doorspekken, waardoor plaatselijke begrippen en toestanden worden aangeduid. In de Encyclopaedie van Nederlands West-Indië wordt o.m. medegedeeld:

„Hier en daar laten woord- en zin-accent (een gevolg van de invloed der Romaanse talen en van het Neger-Engels) te wensen over en verraden de uitspraak van a en w de invloed van het Engels. Ook de k wordt onder de invloed van colloquial Engels (care = tjare) niet zelden liquide uitgesproken vóór de i en de e, bv. tjip (kip) en tjeel (keel)".

Het Nederlands dat in Suriname door de gemiddelde Surinamer wordt gesproken is ook doorspekt van anglicismen. Ik moge de volgende voorbeelden aanhalen:

Wanneer een Surinamer tot een landgenoot spreekt zal hij of zij altijd bij een verzoek zeggen „doe dit of dat voor mij" en zelden „zou je dit of dat voor mij willen doen?" Men zegt b.v. „Laat mij je vertellen, etc." of doe dat niet, daar ga je spijt van krijgen" of „luister, dit en dat is mij gebeurd".

Dat het Nederlands een grotere verspreiding heeft gekregen, valt vooral na de tweede wereldoorlog te bespeuren. Dienstmeisjes onder de leeftijd van 50 jaar weigeren het Surinaams tegen hunne werkgeefsters te gebruiken en bedienen zich liefst van het Nederlands.

Albert Helman merkt op in zijn artikel in Vox Guyana, Vol. I, no. 2 van juli 1954 op blz. 89: „dat veilig mag worden vastgesteld, dat er een Surinaams Nederlands bestaat. Er is zelfs meer dan één Surinaams Nederlands, want het Nederlands, dat in dit land gesproken wordt, is vaak verschillend gekleurd – phonetisch, morphologisch, idiomatisch en syntactisch – al naar de sociale en ethnische klasse (die soms samenvallen), waartoe gebruiker behoort. Deze kleuring is goeddeels, ofschoon lang niet uitsluitend, beïnvloed door de natuurlijke omgangstaal der gebruikers, die een andere is dan een van de Europees-Nederlandse omgangstalen.

Hoewel het Nederlands in Suriname een ruimere verspreiding heeft dan op de Nederlandse Antillen, vormt het als voertaal op de gewone lagere school voor de kinderen uit een niet-Nederlands sprekend milieu een ernstig probleem.

Het Nederlands wordt immers door de meeste kinderen alleen op school gehoord en gesproken. Zij blijven daarom denken in hun eigen taal. Het is dan ook niet te verwonderen, dat het merendeel van de schooljeugd bij het verlaten van de lagere school het Nederlands als een onvoldoend geleerde, vreemde taal kennen. Geen wonder dat de woordenschat meestal niet voldoende is voor actief taalgebruik. Hierdoor ondervinden kinderen uit een niet intellectueel Surinaams milieu moeilijkheden, welke zij pas na harde studie kunnen overwinnen. Door het invoeren van nieuwe leesmethoden, welke beter aansluiten op de Surinaamse samenleving (denk aan de

boekjes van Anne de Vries) tracht men vooral na de tweede wereldoorlog betere resultaten te verkrijgen.

Ondanks de hiervoren genoemde moeilijkheden is het Nederlands bezig een belangrijke plaats te veroveren als omgangstaal onder de intellectuelen van alle groepen. Wellicht zou in de toekomst het Nederlands kunnen dienen tot de vorming van een natie zoals in de Verenigde Staten thans het geval is.

Naar mijn mening ondervond het Nederlands tot kortgeleden alleen nog in de distrikten belemmeringen door de dikwijls te grote afstand tussen huis en school, slechte wegen en de deplorabele toestand, waarin sommige distriktsscholen zich bevonden, waardoor het schoolbezoek onmogelijk werd gemaakt. Nu de ontwikkeling der distrikten ter hand werd genomen en er nieuwe scholen verrijzen, neemt het schoolbezoek aanzienlijk toe.

Als contacttaal voor alle groepen, wordt het Nederlands door het onderwijs steeds belangrijker. Radio en pers dragen hiertoe aanzienlijk bij en vooral ook door het Cultureel Centrum Suriname ondervindt het Nederlands een stimulans door het oprichten van verscheidene bibliotheken, waarin voor het grootste deel Nederlandse boeken worden aangetroffen.

Hoewel men in Suriname gaarne Amerikaanse kranten en tijdschriften leest, neemt het Nederlandse boek nog steeds een zeer grote plaats in het leven van de Surinaamse intellectueel in. Er zijn Surinaamse families, die cultureel volkomen op Europa zijn afgestemd en wier kinderen op de scholen geen taalmoeilijkheden ondervinden. Ook onder de Hindustanen begint dit proces door te werken. Sommigen beweren dat de jonge intellectuele Hindustanen het Nederlands beter beheersen dan het Hindi.

Bij de verschillende bevolkingsgroepen valt in de laatste tijd een verhoogde belangstelling voor de eigen taal te bekennen. Ondanks het feit dat een groep Creolen gaarne het Neger-Engels tot officiële taal zou willen verheffen, staat daartegenover, dat vele jongere Creolen en Hindustani een uitgesproken voorkeur voor het Nederlands aan de dag leggen.

Met de experts ben ik het eens dat de spreiding, noch de taalrijpheid van het Neger-Engels een propageren van deze taal als voertaal rechtvaardigen. Men zou Suriname dat voor zijn ontwikkeling cultureel en materieel nog steeds op Nederlandse bijstand en wederzijdse hulp gericht is, hierdoor kunnen isoleren.

Tot slot moge ik hierbij nog enige voorbeelden van Surinaams Nederlands aanhalen dat door oudere en jongere Surinamers vaak wordt gebruikt.

„Men gaat liever niet op de fiets, maar voeteert graag". Nog steeds maakt men gebruik van het oud-Hollandse werkwoord „posteren"; men spreekt soms nog van „kinderen kweken" inplaats van kinderen grootbrengen; men wil niet „Pienaren", inplaats van men wil geen armoe lijden, etc.

Een Surinamer, die ongetwijfeld na de tweede wereldoorlog veel heeft bijgedragen tot de verspreiding van het Nederlands in Suriname en tegelijkertijd kan worden gerekend te behoren tot een van de vooraanstaande Nederlandse schrijvers, is Lou Lichtveld alias Albert Helman. In woord en geschrift heeft hij onnoemlijk veel bijgedragen tot de bevordering van de kennis van het Nederlands in Suriname. Het is dan ook met grote voldoening dat onlangs bekend is gemaakt, dat aan hem door de

Gemeente Universiteit van Amsterdam de titel van Doctor Honoris Causa in de Nederlandse taal en Letterkunde zal worden verleend. Hierin ligt zeer zeker een waardering voor zijn arbeid op literair gebied en wat hij gedaan heeft ter bevordering van de taalwetenschap in het bijzonder. In hem eert de Gemeente Universiteit ongetwijfeld ook Suriname.

DR. J. F. E. EINAAR.

15 juni 1962

Romanliteratuur over Suriname

Het onderwerp „de romanliteratuur over Suriname en de Nederlandse Antillen” is voor wie zich daarin verdiept even verrassend als boeiend en bekoorlijk. Immers in kwantitatief opzicht moge de literaire produktie van en over deze landen beperkt zijn, wat betreft de kwaliteit is zij voor het geheel der Nederlandse letteren bijzonder opmerkelijk en van een hoog niveau.

Het valt gelukkig te achten dat deze literatuur in Nederland de laatste tijd meer en meer de aandacht trekt, zonder twijfel mede dank zij het feit dat er juist in de afgelopen jaren verschillende romans over Suriname en de Nederlandse Antillen het licht hebben gezien, die nog afgezien van hun onderwerp qua literaire prestatie van ongemeen belang zijn. Debuten als van de Curaçaoënaar Tip Marugg met zijn boek „Weekend-pelgrimage” en van Boeli van Leeuwen, met zijn roman „De rots der struikeling”, hebben er sterk toe bijgedragen de letterkunde van die landen in het licht van de bijzondere belangstelling te plaatsen.

Een voorname bijdrage hiertoe vormt ook het werk van de schrijver J. van de Walle, van wie onder de titel „De muggen van St. Antonius” een, zich in de Zuid-Amerikaanse sfeer afspelende, roman verschenen is. Zijn twee vorige boeken, geheel of grotendeels in de West gesitueerd, namelijk: „Achter de spiegel” en „Wachtend op de dag van morgen” behoren tot het beste wat de Nederlandse romanliteratuur in de laatste paar jaar heeft opgeleverd.

Het is toch eigenlijk wel merkwaardig dat als Suriname of Curaçao zich in literair opzicht presenteren, dit dan ook aanstonds geschiedt op een niveau van de eerste orde. Er is in die sfeer een natuurlijkerwijs kleine maar bijzonder selecte groep werkzaam, die hier in Nederland van alle letterlievenden een hartelijke waardering afdwingt. Wat ons, en velen met ons, betreft is dat geen verrassing en bewondering van gisteren of vandaag. Wij herinneren ons nog levendig de „schok” die wij nu al meer dan dertig jaar geleden, in 1926, ontvingen bij het lezen van Albert Helmans Suriname-roman „Zuid-Zuid-West”, een boek dat aan literaire waarde en kracht nog niets verloren heeft en sindsdien dan ook reeds negen of tien maal is herdrukt.

Het was in die dagen een openbaring, zowel om zijn letterkundige kwaliteiten als om de exotische sfeer van zijn onderwerp, beide in volmaakte harmonie van stijl en atmosfeer. Dit literaire meesterstuk behoort zo langzamerhand tot de klassieken van onze moderne roman-literatuur, en wie het vandaag herleest twijfelt er niet aan of het zal dat blijven. De tegenwoordige, nieuwe en jongere schrijvers van Suriname en de Nederlandse Antillen sluiten naar geest en gehalte o.a. bij een werk als „Zuid-

De schrijver J. van de Walle

Zuid-West" elk op hun eigen persoonlijke wijze, zowel ten aanzien van de artistieke prestatie als wat betreft de uit al die romans steeds duidelijk sprekende liefde voor hun land, een liefde en verbondenheid die van een ontroerende kracht is en die alle moeiten en bezwaren, alle eenzaamheid, armoede en achterstand soms, te boven gaat.

Aan het einde van zijn roman „Zuid-Zuid-West", waarin Helman klaagt over de verwaarlozing van het gebied van zijn afkomst, roept hij fel op tot die liefde, ook van de zijde van Nederland, want – zegt hij – alleen door Uw liefde zal er redding voor mijn land mogelijk zijn. En hij besluit: „Indien gij slechts wist hoe schoon dit land is, hoe innig het leven daar..."

Van diezelfde aanhankelijkheid getuigt de te Amsterdam verschenen roman van J. van de Walle: „Wachtend op de dag van morgen", een boek dat zich grotendeels in Suriname afspeelt, en voor een ander deel in Nederland, maar dan toch met het beeld van de West gedurig op de achtergrond. Het is een voortreffelijke roman, psychologisch sterk overtuigend en van een grote suggestieve kracht.

De auteur slaagt er goed in ons binnen een bepaalde „atmosfeer" in te leiden. De situaties, de landschappen en steden, en ook de mensen, worden als het ware tastbaar en helder zichtbaar, zelfs voor hem die, wat de beschrijving van het Surinaamse décor aangaat, uitsluitend op zijn verbeelding is aangewezen, omdat hij het land niet uit eigen aanschouwing kent.

De hoofdfiguur van het boek, die als de ik-figuur optreedt, is een mijn-ingenieur in de binnenlanden van Suriname. Vrijwel zijn enige gezelschap is een goedmoedige en idealistische missie-pater, die zo nu en dan eens komt opdagen. Verder heeft hij zijn kalender, waarop hij de dagen aftelt die hem nog van zijn verlof naar Europa scheiden, aangestreept met blauw potlood, en voorts een enkele maal een bezoekje aan „de stad". Dat is dan Paramaribo, waarvan de auteur in nauwelijks vijftig woorden een verbluffend scherpe impressie geeft, – dat kleine centrum met zijn lemen straten en houten huizen, een wriemelend mierennest, waar het overal naar gepeperd eten, olie en specerijen ruikt, vermengd met de zure geur van planten op de galerijen en, in de gloeiende hitte, een riekende sloot achter de ietwat barokke huizenrij, stikvol mensen uit het maar weinig opleverende binnenland.

Het is de moeilijke tijd vlak na de wereldoorlog. De mijn-ingenieur, die zich eigenlijk in dat land en onder de mensen van Suriname weinig thuis gevoelt, wacht met steeds groter spanning op „de dag van morgen"; dat wil zeggen de dag van zijn vertrek naar Nederland, dat hij zich is gaan idealiseren en waar immers alles veel beter is dan waar ook ter wereld, en beslist beter dan in Suriname; dat land worstelend met zoveel problemen, waar hij bij een ook al uitgeputte goudmijn werkt, en in welks toekomst hij niet of nauwelijks geloven kan.

Welnu, hij komt dan in Holland terug en is aanstonds verrukt en verbaasd over de geordende en uiterlijk welvarende toestanden, die hij hier aantreft, – dezelfde blijde verrassing, dezelfde optimistische vreugde om het weerzien, die iedereen wel heeft ervaren, die lang uit Nederland is weggeweest. Maar het duurt niet lang of hij bemerkt tevens hoe langer hoe meer vreemd te staan tegenover wat zich *áchter* die frisse en geordende buitenkant afspeelt. Hij raakt teleurgesteld, en misschien is die teleurstelling wel ten dele maar toch niet geheel, aan Nederland en zijn mensen te wijten, doch vooràl aan zijn nu pas rijpend bewustzijn van hetgeen hij aan waarde en liefde achter zich liet.

En in plaats van in Nederland te blijven, zoals hij eerst beslist van plan was, keert hij naar Suriname terug, naar zijn armoedige uitgeputte goudmijn in de binnenlanden, waar de toestanden primitief zijn, en waar weinig uitzicht schijnt op enige verbetering. Dat mag dan zo zijn, maar evenals eenmaal Multatuli kan hij zich daar nu eigenlijk over verheugen. Want waar het minder goed gaat daar is juist de meeste aanleiding tot hoop en verwachting, daar moet àlles nog komen en gebeuren, daar is niets gecamoufleerd. Iedereen kan zien dat het niet goed gaat. En daarom is er juist misschien zoveel hoop op „de dag van morgen", zoveel verwachting, die tot wijsheid stemt en die innerlijke kracht geeft. Hier, in Suriname, wacht een taak. Daar kan hij, die dat land nu als zijn tweede vaderland erkent en aanvoelt, nuttig werk doen, arbeiden aan een verwachting, die misschien ééns werkelijkheid zal worden, en niet voor zichzelf alleen maar voor land en volk van Suriname. Alle arbeid heeft hier een breder doel, een wijder perspectief.

Aldus zeer in het kort het thema van deze knap geschreven roman, die de indruk op ons maakt van waarachtigheid en eerlijkheid, door zijn fijngevoeld psychologisch inzicht zowel als door zijn krachtige en overtuigende stijl. Er is wat de tendens van dit boek betreft, wanneer het woord „tendens" hier dan in een speciale betekenis mag

worden gebruikt, een merkwaardige overeenstemming zowel met de zoëven genoemde roman van Albert Helman als met het boek van Tip Marugg, „Weekend-pelgrimage", dat zich op Curaçao afspeelt. Al deze boeken, ook de roman van Marugg, hebben namelijk een ondertoon van bitterheid en teleurstelling, zij vormen in zeker opzicht een klacht, misschien zelfs een aanklacht, maar alle besluiten zijn met een treffende, hartgrondige betuiging van grote, soms zelfs heftige liefde voor het land en de mensen van hun situatie in Suriname en de Ned. Antillen.

Het boek van Marugg eindigt bijvoorbeeld met de emotionele getuigenis: „Dit is *mijn* stad, dit is *mijn* eiland", wanneer hij over Willemstad en Curaçao spreekt. En hij bedoelt daarmee een diepgevoelde liefdesverklaring aan deze wereld van de West. Mischien ligt hierin iets van het geheim der literaire bewogenheid en schoonheid, die van Suriname en de Nederlandse Antillen tot ons komt: de diepe gehechtheid van de auteurs, die hen waarlijk uit het gemoed, uit het warmkloppende hart doet spreken en dat aan hun werk de geur van een sterke artistieke noodzaak en bijzondere oorspronkelijkheid verleent.

Met deze opmerkingen willen wij voor ditmaal volstaan.

Wm. S. B. KLOOSTER

17 april 1961

N.B. Zie Schakels nr. S48/NA 37 'Balans van Culturele Samenwerking'

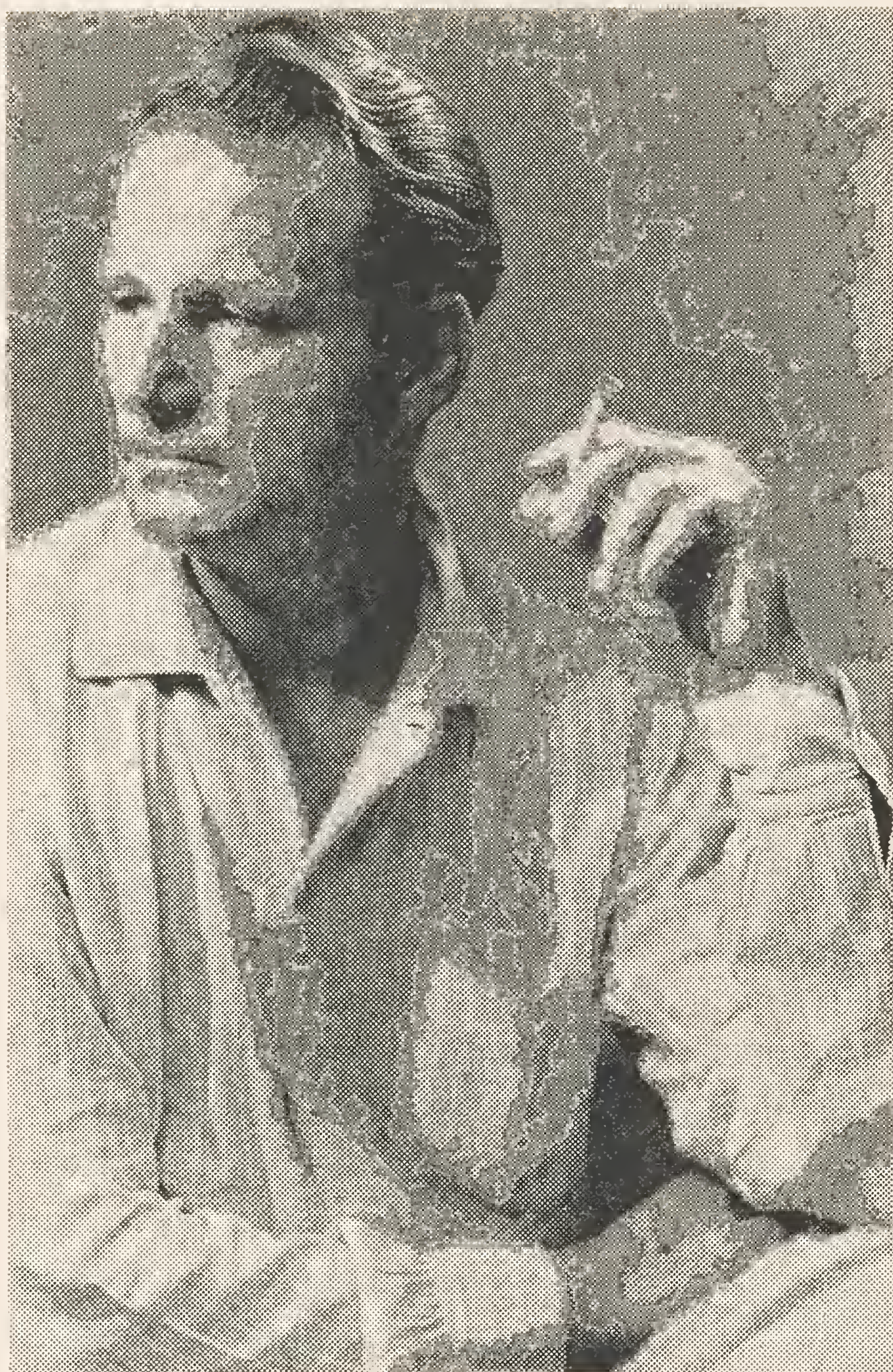
Romanliteratuur over Suriname en de Ned. Antillen

Een van de meest opvallende en men mag wel zeggen verbazingwekkende romandebuten van de laatste tijd is „De Rots der Struikeling" van de Antilliaanse auteur Boeli van Leeuwen, uitgegeven te Amsterdam. Het is een merkwaardig en fascinerend boek, en dat wel om verschillende redenen.

Het bevat de levensgeschiedenis (het is misschien beter te zeggen: levens-impressies, fragmentarisch verhaald) van een op Curaçao geboortige jongeman, van creoolse afkomst, door de auteur zogenaamd ontleend aan dagboeken en brieven, die hij na diens enigszins geheimzinnige dood in de Venezolaanse rimboe, waar hij diamanten zocht, had achtergelaten. Eddy Lejeune, zo heet de hoofdfiguur, brengt zijn jeugd door op een Antilliaanse plantage met een zeer eenvoudige creoolse moeder en een vader die door drankmisbruik en slechte omgang voortijdig tot een wrak is geworden, en die dan ook jong sterft. Ondanks de misdragingen van deze man bestaat er tussen Eddy en zijn vader een bijzondere binding, een soort haat-liefde-verhouding. Zonder zijn vader te begrijpen koestert hij toch een zeker respekt, ja zelfs verering voor hem, die zo ver gaat dat hij zijn moeder, die onder het wangedrag van haar man lijdt, daarom negeert en verwaarloost en voor de rest van zijn korte leven een afkeer van het zwakke geslacht behoudt.

Na zijn vaders dood komt hij op een fraterschool in Willemstad, waar hij zich voor het eerst met godsdienstige problemen geconfronteerd ziet, die diepe indruk op hem maken. Hij wordt tenslotte naar Holland gezonden, om het gymnasium te volgen, terwijl hij opgenomen is in een streng calvinistisch gezin. Deze omgeving, die van het calvinisme, en anderzijds gesprekken met een ongelovige leraar in de oude talen en dat alles tegen de achtergrond van zijn vroegere katholieke vorming, brengen hem opnieuw in aanraking met diepgaande vraagstukken over de godsdienst, die hem in verwarring en twijfel laten, hoewel hij innerlijk toch een band met God ervaart. Maar het is een band die hem schrijnt en soms tot wanhoop brengt. Hij wil God zien als de vader, de liefhebbende en troostende, maar telkens weer wordt hij verscheurd en teleurgesteld, zoals dat ook met zijn werkelijke vader het geval was.

Als student te Leiden raakt hij op drift, het wilde bloed en zijn innerlijke verscheurdheid brengen hem tot uitspattingen, totdat hij tenslotte gedurende de oorlog de afschuwelijke ervaring van een concentratiekamp ondergaat. Het is daar dat hij aan zijn vrienden vertelt over zijn eiland, het rotsige Curaçao met zijn onvruchtbaarheid en bekrompenheid onder de mensen, maar ook met zijn mysterieuze schoonheid die alles te boven gaat, en waarom hij zijn rotseiland lief heeft als niets ter wereld.

Boeli van Leeuwen

Na de oorlog emigreert hij naar Venezuela, waar hij met een louche Joegoslaaf in aanraking komt. Tezamen gaan zij het oerwoud in, op een aanwijzing dat zich daar ergens een grote schat aan diamanten zou bevinden. Tijdens die expeditie verdrinkt hij. Er zijn vage aanduidingen, dat de Joegoslaaf hem heeft vermoord.

Aldus zeer in het kort het verhaal-schema van deze roman, de geschiedenis van een mislukt, wild, gefrustreerd leven, maar een leven dat mede bepaald wordt door een dramatische algemeen-menselijke problematiek, een heftige innerlijke conflict-situatie over de plaats van de mens in de wereld tegenover God. Daarop wijst ook de titel van deze roman, want met de „Rots der Struikeling" is niet in de eerste plaats het rotsige en dorstige eiland Curaçao bedoeld, al mag en moet men er zeker ook die betekenis aan hechten, maar (zoals trouwens uit het motto voor in het boek blijkt) een uitdrukking voorkomend in Jesaja 8 vs 14, en wel in dit citaat: ... „dan zal Hij zijn een steen des aanstoots en een rots der struikeling". Het is een gedeelte uit het woord van de profeet, waarin geduid wordt op de tweespalt tussen God en Gods volk. Er wordt in de strijd tussen het oud-testamentische Syrië en Noord-Israël, tegen Jeruzalem, een gericht en een tijd van ellende aangekondigd voor hen die niet zonder enig verstandelijk voorbehoud geloven wil.

Dat is dan hetzelfde conflict dat zich afspeelt in de hoofdpersoon van deze roman

die, enerzijds geneigd tot geloof en liefde tot God, geheimen wil begrijpen, die niet te begrijpen zijn en daaraan ten onder gaat. Deze uitleg komt niet expliciet in de roman voor, maar is – gezien het Bijbelcitaat in dit boek – onontkoombaar. De auteur heeft de menselijke hovaardigheid en verwatenheid tegenover de deemoed en het onvoorwaardelijke geloof, en het daaruit voortspruitend conflict, centraal willen stellen.

Maar dit is niet het enige thema, waarmee deze roman zich bezig houdt. Het is een boek vol paralellen en symboliek. De „rots der struikeling" is óók en zeker niet in de laatste plaats het eiland Curaçao, dat de hoofdfiguur soms haat om zijn kleinheid, onvruchtbaarheid en bekrompenheid, maar waarheen toch steeds weer zijn heimwee uitgaat en dat hij soms passioneel kan liefhebben – zó hartstochtelijk zelfs dat de auteur een der hoofdstukken, waarin hij zijn eiland beschrijft, aanvangt in poëzievorm, waarin wij deze regels ontlenen:

Op zulk een schrale harde bodem
ging op een ezel wiegend
Jezus aan de mens voorbij.

Sindsdien kan niemand
hoog te paard gezeten
over dorre bodem gaan:

geen paard krijgt vleugels in het gruis van deze gronden,
geen ruiter stijgt in hoogmoed uit het stof.

Van een prachtige lyriek zijn de gedeelten in deze roman, waarin Boeli van Leeuwen de natuur, de sfeer en de atmosfeer van Curaçao beschrijft – en hierbij sluit hij weer aan bij zovele auteurs van Suriname en de Nederlandse Antillen, waarover wij de vorige aflevering reeds spraken, namelijk: zijn onuitblusbare liefde voor de schoonheid van die landen – ondanks alles, ondanks dorheid, onvruchtbaarheid en kleinheid. Als voorbeeld moge ik u enkele alinea's uit „De Rots der Struikeling" citeren, waarin de schrijver Curaçao bij het krieken van de ochtend voor ons geestesoog tovert. Hij schrijft dan:

„De morgen scheurt als een bekkenslag de nacht aan flarden; aan de horizon trilt een roze streep boven het water en de wind steekt snel en onweerstaanbaar op. In de mangroven langs de kust kloppen de vogels met hun vleugels en doen de takken ritselen. De adem van de zee verandert van ritme. Vliegende vissen ritselen langs de fosforstrepen van de nieuwe golven. De eerste vissers keren, vermoeid en bedekt met zoutkristallen van de vangst terug. Op de bodem van hun boten happen de vissen naar lucht en slaan met hun staarten tegen het hout van de kanten. Hun ogen puilen star en benauwd uit hun koppen. Het eiland ligt als een verschroeide pindaschil in Gods onmetelijke ruimte; en van St. Joris tot Westpunt schreeuwen de hanen de verdwijnende duisternis hun verwensingen na. In het noorden beukt de zee driftig tegen poklucht; in het zuiden liggen de baaien stil en vol vèr-dalige rotsen en borduurt een kanten schuim in de wachting, als de schoot van een heel jong meisje; en

Cola Debrot

zij houden de tijd gevangen tussen roze koralen en dwarrelend wit zand. In het midden ligt het stadje aan de ingang van de holte, waaromheen de grote fabriek met de brandende fakkels staat; de zilveren paddestoelen, gevuld met olie, glinsteren in het ochtendlicht. De brug is open en een log schip vaart tussen de huizen langzaam aan slapende mensen voorbij; bij het passeren van de Handelskade maakt het een dof en melancholiek geluid, als een koe die aan het kalveren is. Rond het eiland kruipen de krabben, gelijk Saracenen gepantserd voor de strijd, uit de spelonken van de rotsen en heffen hun prehistorische klauwen in de lucht. De periscopen op hun kop draaien langzaam naar het oosten en de nieuwe dag . . .".

Zo begint een beschrijving van Curaçao, dat de auteur ergens „het eiland zijner dromen" noemt, het eiland waarvan ook de nachten onbeschrijflijk zijn, nachten onder een fluwelen hemel waarin de sterren zijn geprikt als fonkelende diamanten aan het firmament. En „onwaarschijnlijk schoon" noemt hij de morgenhemel van zijn eiland, waarvan hij dan elders in zijn boek weer zoveel kwaad moet verzuchten, om de onvruchtbaarheid ervan en de dorpsheid der mensen. Maar neen, steeds toch weer overheerst de liefde voor het land van herkomst, met diezelfde eigenaardige passie, zoals wij die bijna steeds opnieuw aantreffen in de literatuur van deze landen aan de zoom van de Caraïbische zee.

Deze nieuwe roman van een Antilliaanse auteur, Boeli van Leeuwen, heeft ons in

Luc Tournier

Nederland opnieuw een bijzondere verrassing bezorgd van literaire en geestelijke rijpheid en voldragenheid. Als de auteur in zijn evocatie over Curaçao, gelijk ik zoëven citeerde, zegt: „geen paard krijgt vleugels in het gruis van deze gronden", – dan is dat een dichterlijk beeld, getuigend van een zekere bedruktheid, maar toch in elk geval niet in overeenstemming met wat de Antillen aan Pegasus te danken hebben: een proza van waarlijk poëtische schoonheid, en dit geldt zeker mede voor Suriname.

Naast de namen van reeds bekende auteurs uit deze landen als Cola Debrot, Albert Helman, Luc Tournier, Tip Marugg, Van de Walle, en een aantal anderen, neemt die van de debuterende Boeli van Leeuwen een eervolle plaats in. Weinigen hebben zó navrant en in zulk een zuivere indrukwekkende stijl Curaçao voor ons in een roman verbeeld, – een eiland dat het isolement van een benauwde gemeenschap kent, maar óók, zoals de auteur het elders beschrijft, („de grootheid als op de eerste dag van Gods schepping, wanneer de golven in de spelonken der noordkust bonken, en hoog in de lucht de slanke vogels hangen, in de wind, terwijl in het zand de schelpen liggen, aan de binnenkant geverfd in kleuren die op aarde slechts bestaan in het oog van een jong meisje, dat voor het eerst is ontwaakt").

Wm. S. B. KLOOSTER

Het jeugdboek over Suriname en de Ned. Antillen

In deze door steeds sneller wordende verbindingen gedurig kleiner wordende wereld, een wereld waarin landen en volken elkaar steeds meer nodig hebben, groeit ook de dringende noodzaak om elkaar beter te leren kennen, de noodzaak van onderling begrip en wederzijdse waardering. Boek, courant en periodiek, en niet in de laatste plaats moderne communicatie-middelen als radio en televisie, vinden daarin een belangrijke taak, die niet verzuimd wordt, maar die zich doorgaans in hoofdzaak tot de volwassenen richt.

Het is echter van evidente betekenis, dat dit begrip voor andere volken, en van andere landen, ook bij de jeugd toeneemt, – in de eerste plaats zelfs bij de jeugd, wier oordeel immers nog niet door allerlei politieke of andere vooroordelen is vertroebeld, en die veel meer dan wij voor een belangeloze en liefdevolle verbinding met de jeugd uit andere delen van de wereld open staat. En het is die jeugd, waarvan ontzaggelijk veel voor de toekomstige verhoudingen tussen volkeren en rassen afhangt. Háár belangstelling en liefde voor medemensen van verschillende kleur en spraak en levensomstandigheden, elders op de aardbol, is mede krachtig bepalend voor een mensheid, voor wie het woord „broederschap" geen holle phrase of een politieke ideologie maar een levende werkelijkheid van hart en geest beduidt.

Waar dit voor de jeugd over de gehele wereld geldt, hoeveel te meer is zulks dan niet het geval in een verhouding als die tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, – door brede zeeën van elkaar verwijderde stukken van de aardbol, waartussen niettemin een historische, een modern-staatkundige en een culturele binding bestaat. Wil die binding enige inhoud hebben, dan moet er immers in de allereerste plaats een goed onderling begrip tusen de bewoners der genoemde gebiedsdelen bestaan, een begrip dat alleen maar door kennis kan worden verworven, – kennis omtrent levensgewoonten en gebruiken, omgeving en achtergrond, gevoelens en geaardheid.

Een van de voornaamste middelen om zulk een begrip, en zulk een kennis aan te kweken is het middel van de jeugdlektuur. Ik doel hier niet allereerst op lektuur in de vorm van leerboeken. Aardrijkskunde en volkenkunde zijn nuttig en nodig, maar over het algemeen appeleren zij weinig aan de fantasie van het jeugdige kind, dat het leren van die lesjes in de meeste gevallen als een onvermijdelijke maar dorre plicht beschouwt.

Wie het kind werkelijk begrip omtrent het leven in andere landen, onder andere omstandigheden, wil bijbrengen, moet dat doen door het medium van het jeugdboek,

dat een boeiend verhaal vertelt en spelenderwijs de jonge lezer in het nieuwe, andere milieu introduceert. Zo'n boek moet voor de jeugd een geschenk zijn, waarnaar zij grijpt omdat de inhoud onderhoudend is, ontroerend of spannend, en dat zich geheel en al afspeelt in de geestessfeer van haar eigen leeftijd. Het moet er niet kennelijk op uit zijn om iets te „leren". Het leerzame van het boek dient tussen de regels van de vertelling verborgen te blijven, maar toch voldoende werkzaam om het kind een idee te geven van dat andere land, die andere bevolkingsgroep, waar de geschiedenis gesitueerd is.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat er op het gebied van dergelijke jeugdlektuur over of van Suriname en de Nederlandse Antillen een tamelijk ruime keus bestaat, hoewel naar onze smaak nog niet ruim genoeg. Een zeer vruchtbaar schrijfster is op dit gebied mevrouw Miep Diekmann, die zowel voor oudere als voor jongere kinderen meerdere jeugdboeken geschreven heeft, waarvan de meeste zich op Curaçao of op een der andere eilanden van de Ned. Antillen afspelen. De verhalen van Miep Diekmann voldoen aan de hoogste eisen, die men aan een kinderboek stellen mag. Ze zijn allereerst spannend en onderhoudend. Ze zijn, zonder opzettelijk te moraliseren, van een gezonde positieve zedelijke strekking. Ze zijn zuiver van taal en stijl. En bovendien weet deze schrijfster met de eenvoudige middelen, die hiertoe in een kinderboek moeten worden aangewend, zeer suggestief de sfeer op te roepen van het Antillaanse land, dat zij beschrijft, zoals ook de figuren die daarbij optreden, kinderen en volwassenen, ons levend en overtuigend voor de geest komen te staan.

Geen wonder dan ook dat Miep Diekmann in 1956 door de Commissie voor de Propaganda van het Nederlandse boek met de prijs voor het beste kinderboek werd bekroond. Dat bekroonde boek is „De boten van Brakkeput", een jeugdverhaal voor kinderen van 11 tot 14 of 15 jaar, zich afspelend op een Antillaanse plantage, Brakkeput geheten. Die plantage ligt aan een baai waar de jonge hoofdpersoon, Matthijs, met zijn jol een spannend avontuur beleeft. Hij weet namelijk een politieke vluchteling, die gewond op een rotseilandje in die baai is terecht gekomen, het leven te redden. De geschiedenis is knap verteld, vol spanning en afwisseling. Maar nog knapper is de wijze, waarop de schrijfster er in slaagt de gehele voor de meeste Nederlandse kinderen volmaakt vreemde omgeving tot werkelijkheid te maken. Alles ademt de atmosfeer van zo'n betrekkelijk eenzame plantage aan een Caraïbische baai in de Ned. Antillen, en wij ontmoeten er de mensen, negers en blanken, de uitheemse planten en alles wat daarbij behoort onder zulk een natuurlijke suggestie, dat wij er als het ware in zijn opgenomen.

Niet minder knap is Miep Diekmann's roman voor de oudere jeugd, „Driemaal is scheepsrecht" genaamd, dat zich op een vrachtschip in de Caraïbische zee afspeelt, en aan land afwisselend in Willemstad, Paramaribo en nog enkele andere havens van dat gebied. Het is een boek over de scheepvaart in de Caraïbische Zee, vol interessante bijzonderheden, met een wederom zeer spannende intrige, levendig en vlot verteld. Een boek dat bovendien getuigt van een grote liefde voor de Ned. Antillen en de mensen die daar wonen en werken.

Van dezelfde schrijfster noem ik tenslotte nog een derde jeugdroman, „En de groeten van Elio" getiteld, dat zich op Curaçao afspeelt en dat dezer dagen het licht

De schrijfster Miep Diekmann

zal zien. Ook dit boek behoort tot het beste wat tegen een Antillaanse achtergrond voor jongeren in de Nederlandse taal geschreven werd.

Een ander kinderboek, dat uitsluitend over Suriname gaat, is van Dora van der Meiden-Coolsma. Het heet „Kinderen van Suriname”, en is bestemd voor jongens en meisjes van ongeveer 10 jaar en iets ouder. De verdienste van dit werkje is, dat het in een aantal los naast elkaar staande hoofdstukken kinderen van allerlei ras en herkomst, zoals die in Suriname wonen, aan de jeugdige lezertjes voorstelt: Creoolse en Indianen-kinderen, kinderen van Bosnegers, Chinese en Javaanse kinderen, etcetera, een bont gezelschap – verschillend in huidskleur en levensgewoonten maar in wezen geheel gelijk aan alle andere kinderen in de wereld.

Voor Nederlandse jeugdige lezers een verrassend en boeiend avontuur, dat zeker kan bijdragen tot een misschien onbewust ervaren gevoel van solidariteit met jonge medemensen van geheel verschillend ras en uit een volkomen ander milieu.

Een ander ook bijzonder aanbevelenswaardig kinderboek over Suriname is „Joke en Wies naar Suriname”, geschreven door Cock de Jong, de geschiedenis van twee jongemeisjes, die met hun ouders uit Holland voor drie jaar naar Suriname gaan, waar vader ingenieurs-werkzaamheden moet verrichten. Het is een gevoelig boek,

maar ook vol spannende gebeurtenissen in het oerwoud, met een grondtoon van werkelijk beleefde Christelijke naastenliefde en diepe menselijkheid.

Een boek dat ook over Suriname gaat, maar dat zich vooral met de vroegere historie van het land bezighoudt, is verder „Musketiers voor de West", van Ton Schilling, een verhaal over de grote Cottica-slavenopstand uit de jaren 1770–1774. Het lijkt mij vooral fascinerende lektuur voor jongens van omstreeks 12 tot 14 jaar.

Niet minder spannend, maar niet op historische gebeurtenissen gebaseerd, is verder o.a. een jongensboek van C. Butner, „Goud in het Slangenbos", dat zich in de Surinaamse rimboe afspeelt. Het mag dan in de eerste plaats een vlot verteld avonturen-verhaal zijn, ook zo'n boek draagt toch onwillekeurig iets bij tot het begrip voor land en volk van Suriname. De dorre aardrijkskundeles wordt er als het ware in en door gedramatiseerd, tot een ademloze belevenis gemaakt. Er zijn van dezelfde auteur, C. Butner, trouwens nog méér van dit soort boeken, zich eveneens in Suriname afspelend, waaronder „In de kankantrie", het verhaal over een speurtocht van twee jongens naar de daders van een roofoverval in Paramaribo, en „Naar de Oelamari", ook al een zeer avontuurlijk jongensboek tegen diezelfde achtergrond.

Ik heb hiermee natuurlijk lang niet alle titels genoemd, of namen van auteurs, die in het verband tot dit onderwerp zouden kunnen worden opgesomd. Daarnaast is trouwens ook nog een afdeling jeugdlektuur te vermelden, die in het Papiaments, de taal van Curaçao is geschreven, voor de kinderen van dat gebied. Wij laten die lektuur, als voor de Nederlandse jeugd door de taal onbereikbaar, hier thans buiten beschouwing.

Het is intussen verheugend te mogen concluderen dat de jeugdlektuur van en over Suriname en de Nederlandse Antillen zo langzamerhand al een aardig, misschien nog wat klein maar toch bevredigend, bibliotheekje vormt. Verheugend omdat, zoals ik in het begin van dit artikel reeds betoogde, de culturele en dus menselijke binding tussen volken en gebiedsdelen voor de volwassen generatie van betekenis mag zijn, maar bij de jeugd behoort te beginnen. Wie als kind door andere volken, rassen, landen geboeid is geweest zal er later, in zijn volwassenheid, onwillekeurig op een ander niveau naar teruggrijpen.

Er kan van een goede jeugdlektuur over Suriname en de Ned. Antillen voor de toekomst een goede invloed uitgaan. Laat ons nooit vergeten dat in de jeugd ondergane indrukken en sensaties vaak van zeer grote betekenis voor onze houding en onze belangstelling in de volwassenheid kunnen zijn. Een toon uit onze jeugd wordt vaak tot dominant voor het gehele leven. Moge daarom de toon van liefde en belangstelling voor Suriname en de Nederlandse Antillen in onze jeugdlektuur steeds breder warm blijven doorklinken. Men rekent de kinderboeken doorgaans niet of slechts zelden en dan nog aarzelend tot de literatuur.

Dit moge zo zijn, zij bezitten in elk geval een voornaam facet van culturele beïnvloeding, speciaal ook wanneer het gaat om de verspreiding van kennis en begrip omtrent andere delen der aarde. En natuurlijk allereerst die gebieden en volken waarmee wij vanouds, door historie en verwantschap, zo hartelijk verbonden zijn.

8 januari 1962

Wm. S. B. KLOOSTER

"Poëzie uit Suriname"

De 19de eeuwse Duitse dichter Friedrich Hebbel heeft in zijn bekend geworden „Tagebücher", Dagboeken, onder andere de volgende vaak geciteerde uitspraak gedaan: „In den Dichtern träumt die Menschheit", – in de dichters droomt de mensheid. De dichter geeft dus uiting aan de diepste gevoelens, de dromen, het verlangen en het heimwee die de mensen beroeren. En zo ontstaat dus overal waar mensen wonen en leven noodwendig poëzie, want de mens leeft nu eenmaal niet alleen bij brood of rijst of maïs alleen, hij heeft ook zijn droom, zijn spirituele levensimpulsen die hem hoop geven voor de toekomst, de verre toekomst of die van nabij.

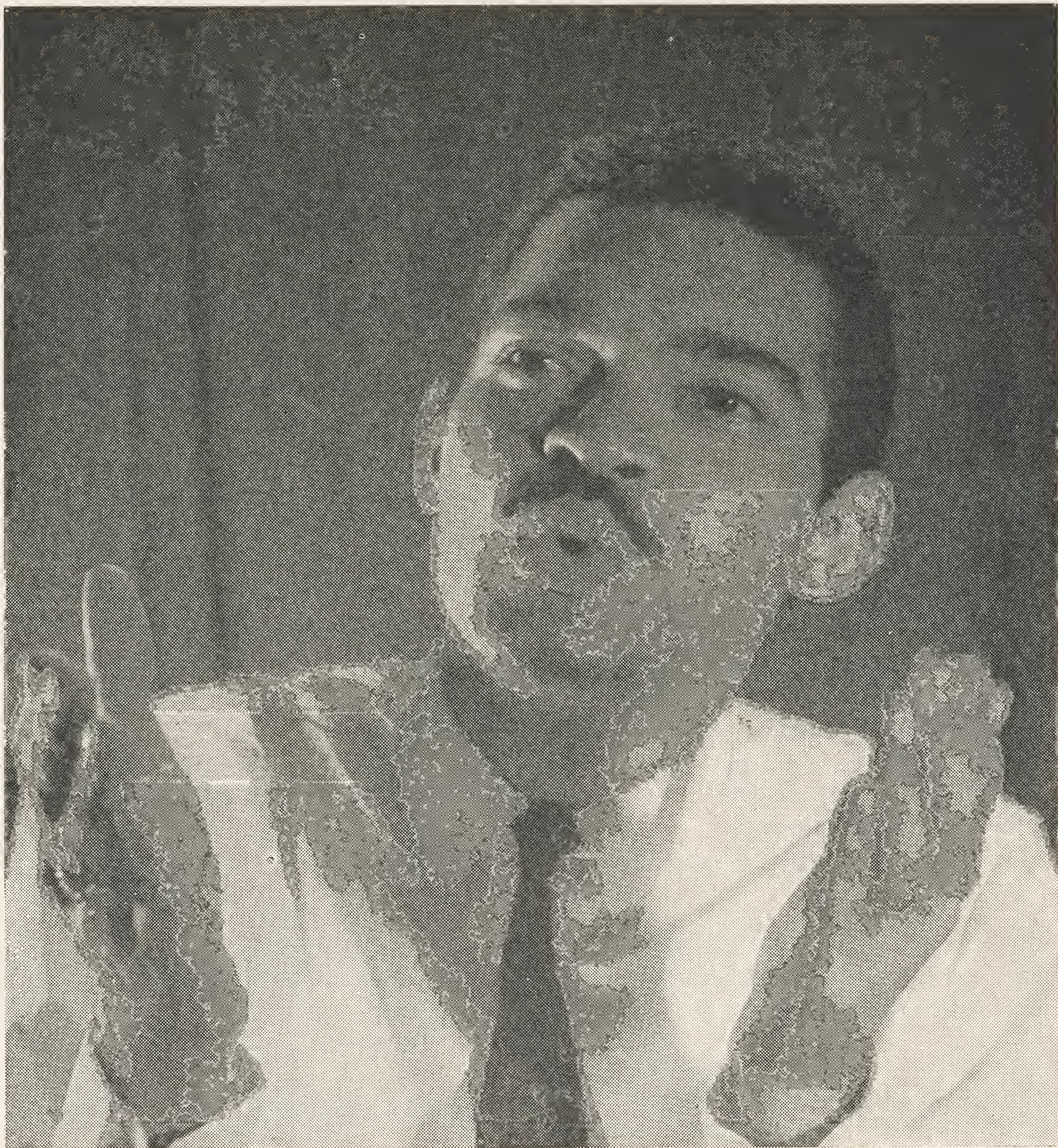
Het is eigenlijk pas sinds de twintiger jaren dat men zich dit in Europa in zoverre bewust wordt, dat er ook belangstelling voor die dichterlijke uitingen in andere werelddelen ontstaat, speciaal voor de poëzie der gekleurde volken. De eerste bloemlezing met uitsluitend poëzie van gekleurde dichters „The Book of American Negro Poetry" verscheen in 1922 in Amerika. Het bevatte een beroemd geworden inleiding over de scheppingskracht van de neger, in het bijzonder ook op het gebied der poëzie.

Sindsdien is die belangstelling blijven voortbestaan. Gelukkig. Want de taal der poëzie is de enige universele taal der mensheid, – de taal waarmee wij niet alleen elkaars wóórden en gedachten doch elkaars diepste innerlijke roerselen kunnen verstaan. Het is pas door dit psychologisch begrip dat mensen van allerlei ras en kleur en landaard dichter bij elkaar kunnen komen.

Ook het ons zo verwante en vele Nederlanders geliefde Suriname, met zijn gemengde en deels gekleurde bevolking heeft zijn dichters. Voor twee hunner willen wij hier Uw aandacht vragen. Vóór ons ligt een nieuw poëziebundel van Corly Verlooghen, een dichter-journalist, die in 1932 te Paramaribo het levenslicht aanschouwde. Niet alleen uit de foto die wij van hem op de omslag van zijn jongste verzenboek zien afgebeeld, maar ook uit zijn gedichten zelf blijkt dat hij tot de authochtone, gekleurde bevolkingsgroep behoort.

Zijn eerste bundel heette „Kans op onweer", in 1960 verschenen, zijn tweede, in 1961, „Jachtgebied". Deze is nu gevolgd door een poëzieverzameling die „Dans op de vuurgrens" heet. Het boekje is in Paramaribo gedrukt en uitgegeven.

Corly Verlooghens poëzie heeft deels te maken met maatschappelijke faktoren, met zijn liefde voor Suriname en de Surinaamse mens. Er klinkt in sommige dezer verzen een heftig verlangen door naar een schonere, ook materieel betere en zelfbewuster toekomst voor zijn land. Hij is vol verwijt over het heden, maar zijn vitaliteit

Corly Verlooghen

doet hem niet moedeloos terneer zitten, want vóór zich ziet hij, met gedurig brandende hoop, het nu nog „ondoorwaadbaar licht" van een betere wereld.

Zo danst hij, gelijk hij ergens schrijft, „met bronzen voeten" op de vuurgrens, zich „blindelings in evenwicht" houdend, maar er voor zichzelf van overtuigd dat later eenmaal voor hem, voor zijn land, zijn volk, „een jubelende glimlach zal dagen".

Behalve deze korte reeks verzen met een sociale achtergrond bevat de bundel een

grotere hoeveelheid liefdeslyriek en een aantal Caraïbische dichterlijke reisimpressies, geschreven toen de dichter een reis naar Trinidad, Venezuela, Curaçao en Aruba ondernam.

De vorm waarin Corly Verlooghen zijn poëzie schrijft is modern, dat wil zeggen dat het een vrije vorm is, waarin het ritme een voornamer rol speelt dan het metrum, terwijl zijn poëzie bovendien in de meeste gevallen rijmloos blijft. Zijn poëtische wijze van uitdrukken is evenwel meer traditioneel. Hij gebruikt geen moeilijke of schokkende beelden.

Als bezwaar tegen verscheidene van deze gedichten kan men inbrengen, dat zij een wat pathetische en barooke indruk maken. Ze zijn zwaar met sentiment overladen, de stem van de dichter klinkt hier en daar wat te luid. Door het passionele van zijn manier van uitdrukking overstemt hij soms zichzelf. Dit is evenwel lang niet altijd het geval. Soms treedt er in zijn vers ook een zekere vertedering en verstilling op en keert hij terug tot de eenvoud.

Deze eenvoudige evocaties behoren tot de beste verzen in deze bundel, die als geheel zonder twijfel van een boeiende dichterlijke begaafdheid getuigt.

Wij willen u uit dit boekje een gedicht laten lezen, dat in de afdeling der Caraïbische reisimpressies thuis behoort. Het is een beschrijvend vers, dat juist door zijn simpelheid waarmee het een vluchtige persoonlijke ontmoeting releveert, waardoor het hart van de dichter getroffen wordt, ook de lezer treft. Bovendien weet het zeer goed sfeer en de achtergrond van het Antillaanse gebied te suggereren. Het gedicht heet „Souvenir van Aruba". Hier volgt het:

Laat mij dit goed beseffen
ik ben te gast bij aloë en
cactushagen waar de Hooiberg
van de hybiscus droomt.

Hier zie ik in de Nassaustraat
dat God de geniale architekt
was van een jonge mestiezin.

Ik volg haar mijmerende schreden
totdat zij achter dadelpalmen
een witte villa betreedt.

Tussen lagunen en toeristen
op het strand heb ik haar
beeltenis weer in me opgenomen.

Laat mij het goed beseffen,
dit is mijn souvenir:
hiermee zal ik in Suriname
van Aruba dromen...

Een andere dichtbundel van en uit Suriname is van de dichter Eugène W. Rellum en heet: „Kren Klim". Ook dit verzenboekje werd in Paramaribo uitgegeven en het is opgedragen aan „alle Surinamers van goede wil".

Het bundeltje van Rellum bezit de aantrekkelijkheid, dat men de daarin opgenomen verzen in twee talen vindt afgedrukt, namelijk in het Sranang Tongo of Neger Engels en daarnaast dan de Nederlandse versie. Ook de titel van de bundel is tweetalig. Ik noemde die al: „Kren Klim". Het woordje „Kren" is Neger-Engels voor „Klim". Het heeft betrekking op het titelgedicht, dat van een idealistische levensvisie getuigt.

De dichter roept zijn landgenoten namelijk op om de moeilijke weg naar kennis, naar wijsheid en doorzicht en ontwikkeling te bestijgen. De knieën zullen soms moe worden, zo zegt hij in dat vers, de voeten zullen gaan opzetten, maar „geest is méér dan knieën", breng dus de moed op. Daarmede is dan ook de teneur van dit gevoelige verzenboekje wel aangegeven.

Het is poëzie van een religieus-bewogen kunstenaar. Vaak mediterend van aard, opwekkend tot een bewust leven van geestelijke kracht en innerlijke wijsheid om aldus tot een schoner toekomst te geraken. Ook de gedichten van Eugène W. Rellum zijn in een moderne vorm gegoten. Het is rijmloze, ritmische poëzie, sterk evocatief, maar eenvoudiger van beelding en taal dan het dichtwerk van Corly Verlooghen.

Wat de motieven betreft bestaat er tussen het werk van beide dichters een bepaalde, opmerkelijke overeenkomst. Verlooghen zegt „op de vuurgrens" te dansen, tussen een onbevredigend heden en een toekomst waarvan hij veel verwacht. Rellum heeft het in een zijner verzen over „een breukvlak" tussen het hopeloos afgetaste oude en een visioen van glanzende toekomst. En ook in deze bundel vindt men iets van trots en zelfbewustzijn van het negerschap, zo typisch voor het vitalisme en de verwachtingen van de neger-intelligentia, speciaal sinds de 20-tiger jaren in hun kunst tot uitdrukking gebracht.

In deze verzen wordt een diep gevoel van gelijkwaardigheid verwerkelijkt, tegelijkertijd in protest tegen de waan van blanke superioriteit en discriminatie.

Met een van deze gedichten besluit ik mijn korte beschouwing, in de hoop de lezer ervan te kunnen overtuigen dat ook in Suriname de Nederlands-talige poëzie bloeit en leeft, een poëzie die zeker niet mag worden onderschat. Hier volgt dus het vers van Eugène W. Rellum, getiteld: „Onderschatting":

Hij zei:
't is maar een neger
en
in zijn diepgevoelde
superioriteit
mat hij mij
met de kleinste maat;

zijn zelfingenomenheid
zag niet
de lange schaduw,
die Negerschap
vooruitwerpt;

want anders
zei hij zeker
ai, een neger!

Wm. S. B. KLOOSTER

18 juni 1962

Proza van Suriname

Het was te Utrecht in de twintiger jaren, ik meen 1925, dat ik in een klein gezelschap geregeld bijeenkomende jongere dichters en schrijvers, een zekere Albert Helman ontmoette, die eigenlijk Lou Lichtveld bleek te heten. Hij had toen al wat proza en gedichten in het literaire tijdschrift van de katholieke jongeren „De Gemeenschap" gepubliceerd.

In die kring, waartoe onder meer Anton van Duinkerken en Jan Engelman behoorden, en waar ook H. Marsman zich wel eens liet zien, viel deze Helman mij op door zijn ietwat exotische verschijning. Hij had ravenzwart haar, een matte huid, geheimzinnige donkere ogen. Hij fascineerde mij bovendien, omdat iemand mij had verteld dat deze jongeman eigenlijk een Indiaan was. Ik heb toen niet kunnen denken dat twee vrienden uit die kring, van Duinkerken en Engelman, later professor zouden worden, maar nog minder dat in Albert Helman een toekomstige gevolmachtigde Minister van het Koninkrijk der Nederlanden in Washington stak, welke hoge post hij nu bekleedt. Eigenlijk misschien toch nog eerder dan een latere voorzitter van de Rekenkamer, een funktie die Helman in de jaren 1954–1961 in Suriname heeft vervuld.

Want een voorname ambtelijke positie aan de Rekenkamer lijkt toch wel heel erg in tegenstelling tot wat Helman toen in de eerste plaats was: een gevoelige dichter, prozaïst en bovendien iemand met een bijzonder talent voor muziek.

Veel logischer en natuurlijker leek het mij toen de heer L. A. M. Lichtveld, zoals hij officieel heet, op 28 mei 1962 aan de Universiteit van Amsterdam het ere-doctoraat in de letteren mocht ontvangen. Dat bericht is, naar ik hoorde, door geheel cultureel Suriname met grote voldoening ontvangen. Niet alleen omdat het de eerste keer was dat aan een Surinamer een ere-doctoraat werd verleend, maar ook omdat men daar beter dan wáár ook zijn verdiensten voor en in de gemeenschap kent.

Daarbij doel ik dan niet allereerst op Helmans letterkundige kreatieve prestaties, die in Nederland ook voldoende bekend en gewaardeerd zijn, maar op hetgeen hij in Suriname zelf voor de culturele volksontwikkeling verricht heeft, waarbij ik o.a. denk aan de „Stichting Volkslektuur Suriname", die in maart 1958 op zijn initiatief tot stand kwam en aan de oprichting van het „Bureau Volkslektuur", waarvan hij de eerste directeur is geweest. Ook bij het „Cultureel Centrum Suriname" was hij een stuwende kracht. Hij was voorts enige tijd onderdirecteur van de Volksmuziekschool van dit Centrum.

En tenslotte, als bekroning van al deze sociaal-culturele arbeid ten dienste van zijn volk en land nam Lou Lichtveld in 1961 deel aan de besprekingen in de Adviesraad voor Culturele Samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk. Er is sinds de twintiger jaren heel wat gebeurd met Albert Helman, de in 1903 te Paramaribo geboren Lodewijk Alphonsus Maria Lichtveld, die in zijn geboorteplaats de St. Paulusschool voor Mulo bezocht en die ik in zijn jonge jaren in Utrecht ontmoette, waar hij een onderwijzersopleiding volgde, muziek studeerde en de journalistiek beoefende. En – niet te vergeten – de literatuur. Want het feit dat Albert Helman sinds 1925 zo scherp in mijn geheugen gegrift staat valt vooral aan dit laatste te danken, en dan in het bijzonder aan zijn letterkundig debuut, in 1926, met de sindsdien talloze malen herdrukte roman „Zuid-Zuid-West", dat suggestieve, wonderbaarlijk dichterlijke en aangrijpende boek over zijn geboorteland dat nog steeds niets van zijn waarde heeft ingeboet, een meesterwerk, waarvan wij – de jongeren van die dagen – destijds diep onder de indruk waren en dat niet alleen Helman maar ook zijn land, Suriname, waar wij toen nog niet zoveel aan dachten en dat wij niet kenden, tot een voor ons onvergetelijk beeld heeft gemaakt.

Het is bij dit debuut niet gebleven. Albert Helman heeft tot heden toe een groot en voornaam letterkundig oeuvre opgebouwd, romans en verhalen, waarin ook vaak weer opnieuw dat beeld van zijn land van herkomst en hun mensen voor ons oprijst.

Het Bureau Volkslektuur te Paramaribo heeft, ter gelegenheid van Helmans Amsterdams ere-doctoraat, een bibliografie van zijn literaire werkzaamheid uitgegeven dat vele pagina's titels omvat. Daaronder bevinden zich niet alleen roman's, novellen en verhalen, zoals „Hart zonder land", „Mijn aap schreit", „De stille Plantage", en nog vele andere, maar ook gedichtenbundels, zoals „Ontsporing" en „De diepzeeduiker" (dit laatste onder het pseudoniem N. Slob gepubliceerd), of liederen.

Verder: toneelstukken, een Caraïbisch Passiespel, verscheidene essays en voorts vele vertalingen. Dit oeuvre moet dan nog worden aangevuld met meerdere taalwetenschappelijke studies en rapporten, vervaardigd voor het Bureau Volkslektuur van Suriname of in Nederland uitgegeven, en enige muziekwerken.

Wij moeten met deze korte greep uit Helmans bibliografie volstaan. Het is duidelijk dat de begaafde kunstenaar die Helman was en is niet alleen de Nederlandse letteren ten zeerste verrijkt heeft, maar dat hij èn in zijn literaire werken èn in zijn overige publicaties ook aan zijn geliefd Suriname in zeer brede kring een gestalte heeft gegeven die dat land en de auteur eren, en die er zonder twijfel toe heeft bijgedragen dat Suriname geestelijk dichter bij Nederland gekomen is, dat er een nauwere band van begrip en belangstelling door is ontstaan.

Dit geldt voor Lichtvelds wetenschappelijke en ambtelijke publicaties met betrekking tot land en volk van Suriname en zijn problematiek, maar dit geldt zeker wel in de éérste plaats voor zijn literaire werk. Want het is dit werk dat het meest tot iedere lezer spreekt en tot ieders hart doordringt, dat hem als het ware tegen wil en dank verovert. Ook daarom is een roman als „Zuid-Zuid-West", waarmee Helman debuteerde nog altijd van zo grote waarde en is het goed, dat deze tot vandaag toe nog steeds weer herdrukt en gelezen wordt.

Wie iets van Suriname wil begrijpen, de geur er van proeven en ruiken, kan nog

altijd niet beter doen dan dit boek ter hand nemen, een boek overlopend van liefde voor dat land en voor zijn mensen, en tegelijkertijd een appèl op onze aandacht en liefde, opdat Suriname tot krachtige ontwikkeling en bloei moge geraken, zonder armoede en bitterheid.

Ik geloof nu wel te moeten eindigen met één korte passage uit Helmans „Zuid-Zuid-West", waarin hij een impressie geeft van de wonderen van het binnenland, moeilijk bereikbaar door dichte bossen en langs bochtige rivieren met schuimende vallen. „Maar" – zo lezen wij dan – „wie dit eenmaal trotseerde, hij treedt over de hoge drempels van deze vallen binnen in al de geheimzinnigheid van het achterland; daar waar er steile naakte bergen zijn met hun reusachtige, vreemde inskripties, geometrische figuren die een wijze sententie of ongekende woorden moeten beduiden. Daar zijn ook de vruchtbare vette bergen, dicht begroeid met kostelijk hout: purper en bronsgroen hout, bruine mahonie en gele ceder, ijzerhout en broos hakhout. Aan hun voet groeien de geneeskrachtige kruiden en de planten die verlammende vergiften geven. Dalen zijn er niet. Duizenden jaren reeds zijn ze dichtgegroeid, en de beken der bergflanken hebben hun water verzameld in de wouden. Aan de voet der bergen zijn nu onmetelijke moerassen, zover als de laagvlakte zich uitstrekt. In die valleien leven meters-grote zwammen en bouwen insecten hun torenhoge nesten; daar maken wespen hun veelkleurige raten. Kolibri's flitsen achter grote zilverkleurige vlinders en goudgroene bijen; een aap schiet weg tussen de takken, in de verte hoor je het zware plonzen van een tijger die de kreek doorwaadt. Daar leven ook de grote fluwelige bosspinnen en de grote bruine gifslang die bos-moeder genoemd wordt, en de slang met de schorpioenenstaart, die „vaderslang" heet. Daar heerst de onbeperkte hiërarchie der dieren; en de neger, die gewend is aan het woud, zal alle dieren „broeder" noemen, behalve de tijger die hij met „vadertje" aanspreekt en de slang die hij geen vertrouwelijker naam toevoegt. Daar leeft ook de goedige miereneter met zijn lange spitse snoet, uit wiens omhelzing niemand meer loskomt, en de opossum met een muskusgeur, en het stinkdier waarvoor iedereen vlucht. Daar hangen ook aan lage takken de luiaards met hun lange vale pelzen, die zich maar enkele meters bewegen in de zeven jaar, en de zwarte tapirs die domweg alle takken opzij breken. Dáár en daar alleen vindt werkelijk een diergaarde... Daar in die eeuwige wouden van Suriname, vol weelde en schoonheid, waar zelfs de condor verwonderd is over zóveel groen..."

Tot zover een kort fragment uit het boek „Zuid-Zuid-West" van een van Suriname's grote zonen, op wie Suriname trots is, en terecht, maar die wij hier in Nederland in even grote mate eren, zoals hij ons geleerd heeft Suriname te eren en lief te hebben als een land van schoonheid en innerlijke kracht, dat ook een schone, welvarende toekomst verdient.

Wm. S. B. KLOOSTER

16 juli 1962

De Nieuwe West-Indische Gids

Dat de beoefening van de dichtkunst ook voor Suriname bepaald geen zaak van vandaag of gisteren is, en nog minder de musische belangstelling voor de jongere generatie, waarin de brave poëet Van Alphen ons in Nederland voorging, bewijst wel het feit dat nu juist honderd en tien jaar geleden in Haarlem een verzenboekje verscheen onder de titel: „Een dichtbundeltje voor de Surinaamse jeugd".

Het was het produkt van de vruchtbare pen van dominee Cornelis van Schaick, op 12 april 1852 – hij was toen 44 jaar oud – in Paramaribo predikant geworden, na tevoren reeds deze herderlijke funktie achtereenvolgens in Hengelo, Amsterdam en te Dwingeloo te hebben bekleed. Dominee van Schaick was al spoedig een zeer gewaardeerd lid van de Surinaamse gemeenschap. En waar hij een grote bewondering voor Van Alphen koesterde, meende hij dat ook de Surinaamse jeugd op dergelijke wijze met de poëzie in aanraking behoorde te worden gebracht.

Daarvoor vond hij de versjes van Van Alphen minder geschikt, omdat ze immers niet aansloten bij de zeden en gebruiken in het tropische land. Om in deze leemte te voorzien maakte de Paramaribo'se predikant in de trant van ons aller Hieronymus nu een aantal versjes, die wij misschien niet mooi kunnen vinden maar die toch de verdienste hadden dat de behandelde onderwerpen voor het Surinaamse kind begrijpelijk waren. Soms volgde hij van Alphen letterlijk na. Het bekende kinderrijm van „Cornelis had een glas gebroken" begint bij van Schaick bijvoorbeeld met de volgende twee regels, waarin de nodige couleur locale is aangebracht: „Jan had een karaf gebroken / Toen hij speelde met zijn aap..."

Aardig in Van Schaicks kinderversjes is, dat hij in zijn dichtwerk in Suriname algemeen-gangbare neger-engelse uitdrukkingen gebruikt. Ik wil gaarne nog een kinderrijm van Van Schaick aanhalen, dat tevens getuigt van de liefde die de predikant voor Suriname koesterde, een liefde die – zoals wij straks nog zullen zien – ook geheel echt was en wezenlijk in zijn hart leefde. Ik bedoel het gedichtje „Suriname, dat is een land", waarvan de eerste twee coupletten als volgt luiden:

Troe! ik ken geen beter.
't Is wel waar, men zweet er,
Als de zon er gloeit en brandt,
Maar daar groeit de suiker van
En de Koffij en banan.

Suriname bovenal,
'k Zou geen plekjen weten
Waar gij zoveel kunt eten,
Vruchten geurig zonder tal,
Neen, voor 't grootste rijksgebied
Ruilde ik Suriname niet.

Ds. Van Schaicks toegewijdheid tot Suriname komt ook tot uitdrukking in zijn initiatief, tezamen met enkele anderen, om een tijdschrift op te richten „ter bevordering van de kennis der Nederlands West-Indische Koloniën", zoals het werd aangekondigd, en waarvan op 1 maart 1854 bij de uitgever A. C. Kruseman in Haarlem het eerste nummer het licht zag. „West-Indië" luidde de naam van deze periodiek, die behalve door Ds. C. van Schaick onder redaktie stond van H. C. Focke, Ch. Landré, C. A. van Sypesteyn en F. A. C. Dumontier.

De eerste bijdrage in dit tijdschrift, een artikel van meer dan veertig bladzijden druks, was van de hand van Van Schaick en heette: „Een proeve van of bijdrage tot de geschiedenis van de Hervormde Kerk in Suriname". Het was een doorwrochte studie, die door latere schrijvers over de historie van dit kerkgenootschap in Suriname altijd weer is geraadpleegd. Echter, dit artikel veroorzaakte in Suriname zelf bijzonder veel deining omdat de auteur meningen had verkondigd, die niet de instemming van de gehele redaktie bleken te genieten.

Zo werd daarop in het Surinaams Weekblad van 5 november 1854 een advertentie geplaatst, waarin de vier mede-redakteuren van „West-Indië" verklaarden dat het eerste stuk in hun tijdschrift geheel buiten hun medeweten en tegen hun wil was gepubliceerd. En op de omslag van de tweede aflevering van „West Indië" lezen wij vervolgens dat de heer C. van Schaick zich „voortaan aan de redaktie onttrokken heeft".

Enkele jaren later ging de dominee die zoveel schrijflust en initiatief had getoond met vervroegd buitenlands verlof in verband met een oogaandoening. „West Indië" was in 1856 reeds ter ziele gegaan. In oktober 1861 hield Ds. Van Schaick zijn afscheidspredikatie in Paramaribo. Zijn tekst luidde: „I Johannes 2, vers 18: Het is de laatste ure". Hij herstelde niet in Nederland, kreeg eervol ontslag en overleed op 28 januari 1874 te Amsterdam, 66 jaar oud.

Maar zijn ideeën bleven leven en het tijdschrift „West Indië", tot bevordering van de kennis omtrent deze landen in Nederland mocht dan na twee jaar verdwenen zijn, anderen namen de draad weer op en stichtten later „De West-Indische Gids". Daarneven kwamen er nog andere periodieken, met brede voorlichting over het Caraïbische gebied, zoals de Vox Guyanae en Christoffel.

Later, in 1960, verenigden zich deze tot één toonaangevend tijdschrift, de „Nieuwe West-Indische Gids" genaamd, dat tot een periodiek van hoog niveau en voortreffelijk gehalte is uitgegroeid.

De Nieuwe West-Indische Gids, uitgegeven in Den Haag, bezit drie afzonderlijke redaktiecolleges, één voor Nederland, één voor Suriname en één voor de Nederlandse Antillen, met tenslotte een uit drie personen bestaande eindredaktie, waarvan Dr. P. Wagenaar Hummelinck te Bilthoven als secretaris optreedt. De redakteuren zijn allen figuren uit de wereld van wetenschap en cultuur, en hun hoge intellektuele standing bepaalt nadrukkelijk de rijke inhoud van dit belangrijke tijdschrift.

Bladerend in de jaargangen 1960/'62 treffen wij daarin weldoorwrochte artikelen aan over zeer gevarieerde onderwerpen, zowel de historie als de ethnologie, de oeconomie of het culturele leven van Suriname en de Nederlandse Antillen betreffende, en ook de archeologie, de geologie of de kunstvormen van vroeger en nu. Alles bijeen:

Tentoonstelling van boekwerken over Suriname en de Nederlandse Antillen

een schat van deskundig en serieus behandeld materiaal, een bron van rijke en hoogst gevarieerde kennis omtrent alles wat de ernstig geïnteresseerde mens over deze gebieden zou willen weten.

En dan een kennis, die men niet in couranten of andere tijdschriften zal vinden. Voor wie dieper tot de historie of het aktuele leven dezer landen wil doordringen vormt het tijdschrift een uiterst boeiende en vaak verrassende lektuur. Om maar even een losse greep te doen:

In de mei-aflevering 1962 vonden wij bijvoorbeeld een uitgebreide studie van de hand van de heer E. van der Kuyp over de voeding en de voedingsgewoonten van de Bosland-creool in Suriname. Het essay brengt alle literatuur tezamen, die over dat onderwerp van 1770 af te vinden was, en geeft aldus een zeer kleurig overzicht niet alleen van de voedingsgewoonten der primitieve stammen, ontstaan uit weggelopen

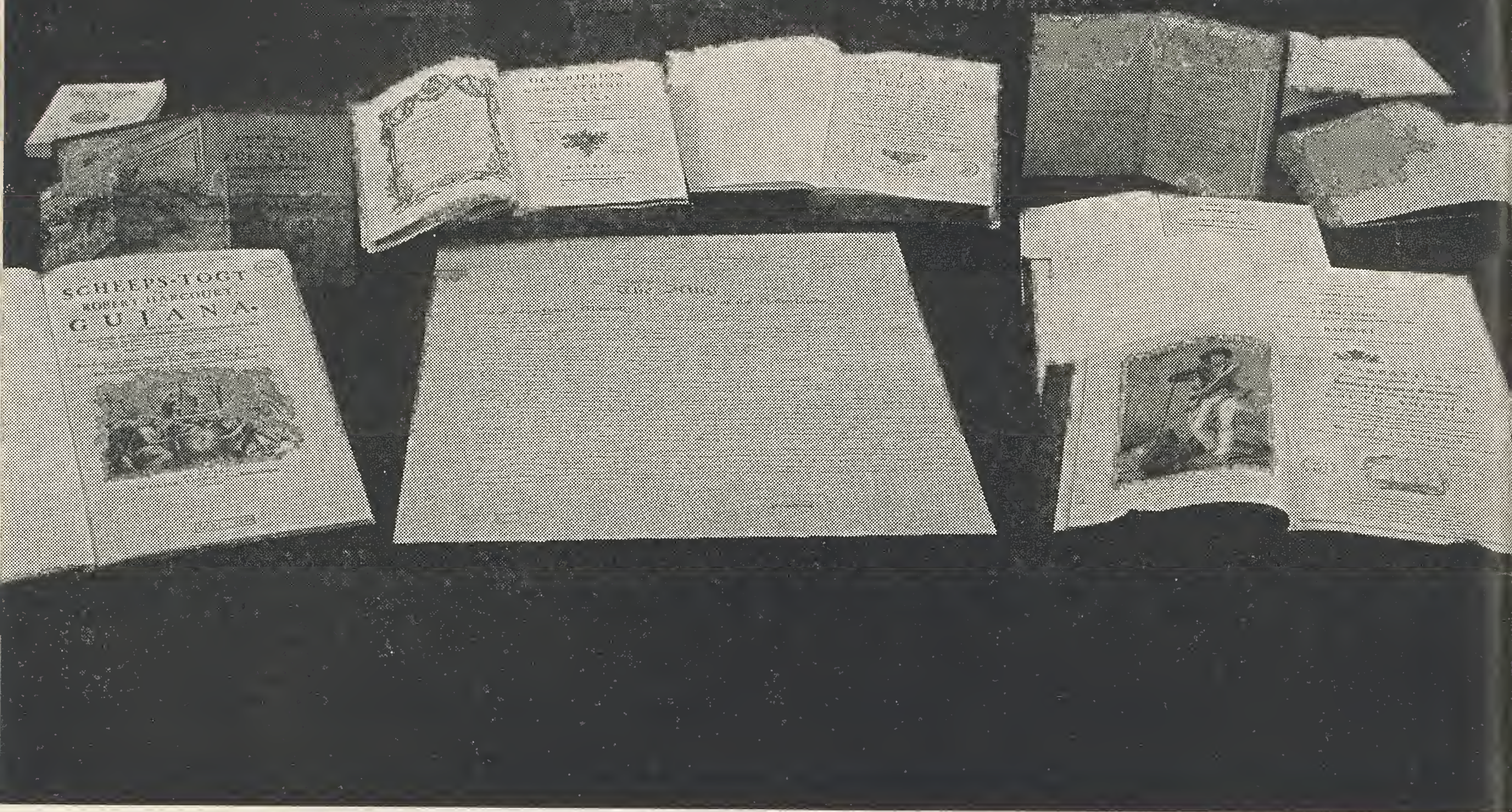

Foto: MEYER

slaven, maar tegelijkertijd van vele andere merkwaardigheden uit het levenspatroon van dit in de oerwouden levend volk.

Een andere bijdrage, in ditzelfde nummer, geeft een interessant overzicht van het eerste internationale congres voor de studie van de prae-Columbiaanse culturen in de kleine Antillen, dat in juli 1961 op Martinique heeft plaats gehad. In een nummer van de „Nieuwe West-Indische Gids" van augustus 1961 komt een voortreffelijk artikel over de Islam in Suriname voor, van de hand van de Utrechtse hoogleraar Prof. Dr. J. Prins.

Zeer belangwekkend is ook een studie over rotstekeningen, die op Curaçao, Aruba en Bonaire gevonden zijn, en waarover Dr. P. Wagenaar Hummelinck in een aantal afleveringen van de Nieuwe West-Indische Gids zijn licht laat schijnen, met meerdere afbeeldingen geïllustreerd.

U vergeve ons deze misschien nogal droog klinkende opsomming van een aantal titels. Zij was nodig om een indruk te geven van inhoud en gehalte van deze periodiek, die de aandacht verdient van ieder, die zich studieus met alles wat het Caraïbische gebied betreft wil bezig houden. Studieus – want het gaat hier niet om populaire leesstof, doch om arbeid van wetenschappelijke allure die de leek misschien soms enige inspanning kost, maar meestal dan toch een inspanning die rijk wordt beloond, waardoor hij interessante ontdekkingen doet en nieuwe perspektieven geopend ziet; perspektieven van kennis omtrent Suriname en de Ned. Antillen die niet aan de oppervlakte blijft, maar die werkelijk diepere grond raakt.

Ds. Cornelis van Schaick moest eens kunnen weten, dat zijn initiatief op zo waardige wijze tot ontplooiing gekomen is. Maar men is hem niet vergeten. Want wat wij over deze predikant in het begin van dit artikel vertelden, is ontleend aan een nummer uit de jaargang 1959 van „De West-Indische Gids", de directe voorgangster dus van „De Nieuwe West-Indische Gids", en wel aan een artikel van de hand van de heer Ph. A. Samson, een advocaat en publicist te Paramaribo.

Laat ons, ter ere van Ds. Van Schaicks nagedachtenis, tot slot hier nog de twee laatste coupletten mogen aanhalen van zijn lof-lied op zijn geliefd Suriname, waarvan wij eerder reeds het begin hebben geciteerd. Na de zon, de suiker, de koffie en de heerlijke vruchten van Suriname te hebben geprezen vervolgde de dichter:

Zelfs voor Holland ben ik bàng,
't Mag er mooier wezen,
Maar ik zou toch vreezen
'k Leefde door de kou niet lang.
Wintervoet of winterhand
Hebt gij dadelijk in dit land.

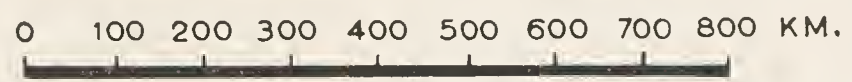
Suriname bovenal,
Wat men ook mag praten,
Wie 't verachten, haten,
'k Sta voor Suriname pal,
Hoe de zon er gloeit en brandt,
Suriname is het beste land!

Tot zover dus Ds. Cornelis van Schaick in het jaar 1853. Zijn liefde en enthousiasme voor Suriname *blijve* doorklinken, ook in Nederland, wintervoeten en winterhanden ten spijt!

Wm. S. B. KLOOSTER

28 januari 1963

DE LIGGING VAN ARUBA, CURAÇAO, BONAIRE, ST. MAARTEN, SABA EN ST. EUSTATIUS IN HET CARIBISCHE GEBIED

ULTIMO 1955

CUBA
Santiago
MARIGUANA
ACKLIN EIL.
CAICOS EILANDEN
TURKS EILANDEN
GR. INAGUA
GROTE ANTILLEN
JAMAICA
Kingston
Cap Haitien
HAITI
DOM. REPUBL.
Port au Prince
Ciudad Trujillo
PORTORICO
San Juan
Porto Rico
VIRGINISCHE EILANDEN
ST. MAARTEN
BARBUDA
ANTIGUA
SABA
ST. EUSTATIUS
GUADELOUPE
Basse-Terre
DOMINICA
EIL. BOVEN DE WIND
MARTINIQUE
Port de France
CASTRIES
BARBADOS
ST. VINCENT
GRENADA
KLEINE ANTILLEN
CARIBISCHE ZEE
N
ARUBA
CURAÇAO
BONAIRE
KLEINE ANTILLEN
EILANDEN BENEDEN DE WIND
MARGARITA
La Guaira
Caracas
Port of Spain
TOBAGO
TRINIDAD
ATLANTISCHE OCEAAN
Barranquill
Cartagena
Maracaibo
Panama-kanaal
PANAMA
Panama
VENEZUELA
Orinoco
Apure
Atrato
Cauca
Magdalena
COLOMBIA
Meta
Guaviare
Orinoco
VENEZUELA
Caura
Caronie
Uraricoera
BRAZILIE
Georgetown
BRITS GUYANA
Essequibo
Paramaribo
SURINAME
Sur-riv.
Mana
FRANS GUYANA
J.N.

In Schakels zijn o.m. verschenen de series:

S 35	„Suriname – aantekeningen over mensen en volkskunst"
S 36	„Suriname – activering van natuurlijke hulpbronnen"
S 37	„Suriname – merkwaardige dieren"
S 38	„Suriname – mens en religie"
S 39/NA 32	„De rechtsorde in het Koninkrijk der Nederlanden – de basisregelingen"
S 40	„Suriname – zijn bossen, savannen, rivieren en polders"
S 41	„Suriname – de 8 distrikten"
S 42	„Suriname – bouwt aan zijn toekomst"
S 43	„Suriname – kleinere volksgroepen"
S 44	„Suriname – in kaart en foto"
S 45	„Suriname – wetenschappelijk onderzoek van het binnenland"
S 46	„Suriname – grote volksgroepen"
S 47	„Suriname – economische notities"
S 48/NA 37	„Suriname en de Ned. Antillen – balans van culturele samenwerking"
S 49	„Suriname – economie en financiën"

Samenstelling: B. Harst

Het Kabinet van de Vice-Minister President geeft in de radiorubriek „Suriname" voorlichting over dit land.

De onderwerpen liggen o.a. op het terrein van cultuur, historie, economie, geografie, staatkunde en sociale vraagstukken.